

Prikaz

Rukopis primljen 16. 3. 2016.

Prihvaćen za tisak 8. 4. 2016.

Marko Liker*mliker@ffzg.hr*

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Hrvatska

18. Međunarodni kongres fonetskih znanosti ICPHS2015. Glasgow, Škotska, UK, od 10. do 14. kolovoza 2015.

Osamnaesti Međunarodni kongres fonetskih znanosti održan je u Glasgou od 10. do 14. kolovoza 2015. godine u organizaciji konzorcija četiriju škotskih sveučilišta: Sveučilišta u Glasgou, Sveučilišta Queen Margaret, Sveučilišta Strathclyde i Sveučilišta u Edinburghu te Međunarodne fonetske asocijacije. Međunarodni kongres fonetskih znanosti vjerojatno je najveći kongres znanstvenika koji se bave govorom, a održava se u pravilu svake četiri godine. To je mjesto na kojem se pokazuje trenutno stanje stvari u fonetskim i govornim znanostima te se ocrtavaju istraživačka pitanja koja nas očekuju u bliskoj budućnosti. Do sada je kongres održan u Amsterdamu (1932), Londonu (1935), Ghentu (1938), Helsinkiju (1961), Münsteru (1964), Pragu (1967), Montrealu (1971), Leedsu (1975), Kopenhagenu (1979), Utrechtu (1983), Tallinnu (1987), Aix-an-Provenceu (1991), Stockholmu (1995), San Franciscu (1999), Barceloni (2003), Saarbrückenu (2007) i Hong Kongu (2011).

Kongres je održan u Kongresnom i izložbenom centru (SECC) spretno smještenom uz rijeku Clyde te u blizini centra grada. Kongresni centar pokazao se kao izvrsna lokacija koja je omogućila učinkovitu organizaciju velikog broja izlagačkih sesija te dobru komunikaciju znanstvenika tijekom stanke u prostorima prikladno opremljenima za kratke sastanke o istraživanjima i suradnjama. Tijekom cijelog skupa istraživačima su bili otvoreni izložbeni prostori s istraživačkom opremom i recentnim izdanjima znanstvene literature uz koje su uvijek bile stručne osobe spremne za razgovor. Učinkovita organizacija bila je nužna kako zbog velikog broja izlagača, tako i zbog raznovrsnosti tema kojima se ovakvi skupovi već tradicionalno mogu pohvaliti.

Ukupno je održano 345 usmenih izlaganja, 375 posterskih izlaganja, 50 diskusijskih izlaganja te četiri pozvana plenarna izlaganja. Usmena izlaganja organizirana su u 12 sekcija tijekom pet kongresnih dana, a svaka od tih sekcija imala

je po sedam paralelnih tematskih skupina. Sedam posterskih sesija bilo je podijeljeno u nekoliko tematskih skupina, a u svakoj sesiji izloženo je pedesetak istraživanja.

Izlaganja su na kongresu održali istraživači iz 46 zemalja svijeta, najviše iz Sjedinjenih Američkih Država (149) i Ujedinjenog Kraljevstva (116).

Veličina skupa ne ogleđa se samo u broju izlagača, tema i zemalja sudionika, već i u raznovrsnosti obrađenih tema te izvrsnosti istraživanja koja su na skupu predstavljena. Poseban interes na svakom kongresu bude pozvana plenarna izlaganja u kojima istaknuti znanstvenici izlažu o trenutnim dostignućima u nekom području govornih i fonetskih znanosti. Ovaj kongres potvrdio je taj običaj, a velik interes sudionika za plenarnim izlaganjima nije nimalo iznevjeren. Pozvani predavači pružili su uistinu uzbudljiv i inspirativan uvid u aktualno znanje u četiri vrlo živa istraživačka područja. Dva plenarna izlaganja održana su prvog dana skupa, a dva zadnjeg dana skupa. Prof. Patrice Speeter Beddor održala je prvo plenarno izlaganje pod naslovom *The relation between language users' perception and production repertoires* u kojem je predstavila nove podatke koji povezuju koartikulaciju i glasovne promjene u objašnjenju odnosa percepcije i proizvodnje govora. Pokazalo se da postoje mnogi manje poznati dokazi koji ukazuju na činjenicu da u govornoj proizvodnji govornici najviše koriste one obrasce za koje su pretpostavili da su važni na temelju percepcije tuđega govora. Istaknuto je da nove dokaze za ove dobro poznate procese treba tražiti u koartikulacijskim procesima te u glasovnim promjenama u nastajanju. Prof. Anne Cutler u svom je plenarnom izlaganju pod naslovom *Big issues in speech perception: Abstraction and nativeness* govorila o vezi između apstraktnog znanja, adaptacije govornika na različite komunikacijske uvjete te razine procjene materinskog jezika govornika u percepciji govora. Svi koji su ostali do zadnjeg dana skupa nagrađeni su dvama iznimnim plenarnim predavanjima. Prof. Frank H. Guenther govorio je o neuralnoj kontroli govora te je u svom predavanju pod naslovom *The neural control of speech: From computational modeling to neural prosthesis* predstavio konkretnu primjenu teorijskog modela motoričke kontrole govora i time dao najučinkovitiju potvrdu o funkcioniranju nekog teorijskog okvira u objašnjenju fenomena govora. Naime, na temelju modela DIVA (*Directions Into Velocities of Articulators*) Guenther i suradnici izradili su elektronički simulator dijela modula za motoričku kontrolu govora, takozvanu neuralnu protezu, te su je programirali i ugradili u mozak pacijenta koji zbog ozljeda područja oko moždanog debla nije mogao govoriti. Važno je napomenuti da elektronički modul nije izravno nadomjestio funkciju ozlijeđenog područja u mozgu, već je, na temelju moždanih procesa koji su prethodili procesima

---

iz ozlijeđenog područja, sintetizirao signal koji se slao dalje u proces proizvodnje govora – pojednostavljeno rečeno, bila je to sinteza govora na neuralnoj razini. Zadnje plenarno izlaganje održao je prof. Simon King. U izlaganju pod naslovom *What speech synthesis can do for you (and what you can do for speech synthesis)* ukazao je na trenutna goruća pitanja u području sinteze umjetnoga govora te demonstrirao što se trenutno zna u tom dijelu govornih znanosti. Posebnu vrijednost izlaganja predstavlja dio u kojem je King objasnio što se još uvijek ne zna, a bilo bi dobro da se zna, te što istraživači iz ostalih područja govornih znanosti mogu činiti da pomognu u što bržem rješavanju tih otvorenih pitanja u sintezi govora.

Osim ovih velikih tema predstavljenih u sklopu plenarnih izlaganja, istraživanja prezentirana na usmenim i posterskim izlaganjima grupirala su se u širokom rasponu tema – od uvijek prisutnih temeljnih istraživačkih tema u percepciji i proizvodnji govora, preko specifičnih tema o koartikulaciji, sociofonetici, učenju stranih jezika, zatim fonetskih karakteristika različitih jezika, istraživanja određenih skupina glasnika (posebno frikativa, sonanata i vokala) pa sve do metodoloških pitanja u akustici, percepciji i fiziološkim istraživanjima govora. Teško je sjetiti se relevantne teme u fonetskim i govornim znanostima koja nije bila zastupljena u nekoj od sesija.

Diskusijske sekcije dale su priliku za nešto fokusiraniju raspravu između izlagača i publike o nekim posebno zastupljenim temama na kongresu. U dvije diskusijske sesije raspravljalo se o deset fonetskih tema na temelju izloženih radova. Teme su pokrile sljedeća područja: fonacija i kvaliteta glasa, sučelje fonetike i fonologije, govorna proizvodnja i artikulacijski procesi, glasničke promjene i evolucija govora, intonacija, razvoj govora, forenzična fonetika i prepoznavanje govornika, sociofonetika, percepcija govora te govorni korpusi.

Trećeg dana, u srijedu poslijepodne, nisu se održavala izlaganja znanstvenih radova, već su održani takozvani satelitski sastanci u kojima su manje skupine istraživača raspravljale o nekim istraživačkim temama ili o tekućim projektima (disfluentnost u govoru, biomehanički modeli jezika, evolucija fonetskih sposobnosti, prozodijska abeceda, korpusi za učenje, geminate, artikulografija i ton).

Na kongresu je sudjelovao i velik broj izvrsnih studenata istraživača, a najbolji među njima primili su nagrade organizatora i stipendije Gösta Bruce.

Niti jedan kongres nije potpun bez društvenog programa koji sudionicima daje priliku za neformalno druženje te za upoznavanje kulture države i grada održavanja kongresa. Društveni program ovog kongresa bio je bogat i dobro organiziran, kao i cijela konferencija. Na kraju prvog dana organiziran je dobro posjećen koktel

dobrodošlice u Centru za znanost, a druženja su se nastavila i nakon formalnog završetka koktela. Predzadnji dan konferencije, u četvrtak, organizirana je tradicionalna konferencijska zabava na kojoj su predstavljeni škotski plesovi, glazba i kuhinja. Budući da su kasni poslijepodnevni sati i večeri bili većinom slobodni, sudionici su se neformalno družili i u brojnim slikovitim gradskim pubovima te uživali u promjenjivom škotskom vremenu.

Na kongresu tradicionalno sudjeluju i hrvatski istraživači. Ove je godine to bilo možda u nešto manjem broju, ali istraživački ništa manje intenzivno i zanimljivo. Tri su istraživačka rada iz Hrvatske predstavljena u Glasgowu, sva tri s Odsjeka za fonetiku. Vesna Mildner i Arnalda Dobrić predstavile su nove rezultate istraživanja poznatog fenomena u percepciji govora u radu pod naslovom *Reconsidering the McGurk effect* i pokazale kako bi trebalo preispitati pitanje robusnosti i varijabilnosti tog efekta. U istraživanju *Development of /r/ in Croatian* Diana Tomić i Vesna Mildner predstavile su rezultate velikog istraživanja razvoja glasa /r/ kod djece, koje je ukazalo na potrebu preispitivanja nekih prihvaćenih normi za tipični razvoj izgovora toga glasnika. Marko Liker i Damir Horga izložili su istraživanje pod naslovom *Electropalatographic analysis of /ɲ/ and /k/ in Croatian* te su pokazali da se ti glasnici ne bi trebali smatrati ni palatalnima ni palataliziranima, već alveolopalatalnima.

Svi materijali s kongresa, uključujući i knjigu sažetaka te zbornik radova, mogu se naći na mrežnim stranicama (<http://www.icphs2015.info/>).

Osamnaesti kongres fonetskih znanosti pokazao je kako se veliki kongresi, unatoč sve većem broju sudionika i izlaganja, još uvijek mogu organizirati na zavidnoj razini održavajući vrlo visok znanstveno-istraživački standard, predstavljajući istraživače i istraživanja koji pokazuju svu živost i zanimljivost, kako onoga što se u fonetici zna ili se samo misli da se zna, tako i onoga što se još uvijek ne zna. Stoga zaslužene i iskrene čestitke idu organizatorima kongresa, a posebno predsjednici organizacijskog konzorcija prof. Jane Stuart-Smith sa Sveučilišta u Glasgowu. S ovakvim zalogom nestrpljivo iščekujemo sljedeći Međunarodni kongres fonetskih znanosti koji će se održati u Melbourneu u Australiji od 4. do 10. kolovoza 2019. godine. Sudeći po marljivosti koju organizatori pokazuju već sada (mrežna stranica postavljena je i može se naći na <http://icphs2019.org/>), očekuje nas temeljito pripremljen i dobro organiziran zimski kongres u kolovozu.